

Az Út

folyóirat a lelkipásztori
és nevelői munka számára

Alapította: Ravasz László

BCU Cluj / Central University Library Cluj



T A R T A L O M

Az Ige tükrében. Az eltűnő Jézus. (I. L.)

Prédikáció-vázlatok. (Zólyomi Jenő.)

Felelős-é Isten a világban való rosszért?

(Dr. Gönczy Lajos.)

Református egyházunk és a politika. (Tőkés I.)

A fegyelem. (Kovács Lajos.)

Gyakorlati tanítások. (Kovács Lajos.)

Gyakorlati tanácsok. (Kovács Lajos.)

Irodalom.

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK: DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR

ELŐFIZETÉSI ÁRA: EGY ÉVRE 6— PENGŐ. — EGYES SZÁM ÁRA 50 FILLÉR.

A „Dolgozatok a református” theologiai tudományok köréből“ c. füzetsorozat legújabb száma:

16-ik szám:

DR. TAVASZY SÁNDOR:

Az ethika mai kérdései.

Ára 60 fillér.

17-ik szám:

Mi szükségünk van az Ótestamentumra

Irta: Dr. Gönczy Lajos. Ára 80 fillér.

18-ik szám:

KOZMA TIBOR:

Téma és textus a prédikációban

Ára 1— Pengő.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Még kapható:

Dr. Ravasz László:

Hit és engedelmesség

Prédikációk, beszédek, cikkek, előadások. 350 oldal. Ára 7— P.

Tűz és Só

címen jelent meg *Sipos Géza* prédikációskötete. A 31 beszédet tartalmazó, 200 oldalas, finom kivitelű könyv ára 4— Pengő.

JOH. VAL. ANDREA:

Az Ur jámbor szolgálja.

Szellemi szórakozás együgyű keresztyének mulattatására.

Fordította: Dr. Makkai Sándor. Ára 40 fillér.

Az eltűnő Jézus.

... Megismerék őt, de ő eltűnt előlük.

Luk. 24 : 31.

Az emmausi tanítványoknak nemcsak az a tapasztalata volt meg, hogy találkoztak az Úrral, hogy magyarázta nekik az Írást, hogy megszegte a kenyeret, hanem egy olyan tapasztalatuk is, ami fájdalmas volt a számukra. Éppen, amikor megismerték őt, ráismertek a kenyér megszegéséről és megáldásáról, amikor következett volna a boldog együttléti feletti örvendezés: az Úr eltűnt előlük. Alig vették tudomásul, hogy ki az, akivel együtt vannak, már ennek az együttlétnek vége is volt. És ez így volt a feltámadott Krisztussal mindig. Több kevesebb ideig lehetett vele együtt lenni, de alig örvendtek ennek, már eltávozott körükből, eltűnt előlük s egyszer végleg eltűnt e földi életre nézve, mikor a felhőben felemelkedett a mennybe.

A tanítványok tapasztalata sokszor egyezik a mienkkel. Ezen a földön a mi számunkra az Úr, a boldog találkozások percei és alkalmai után, gyakran eltűnik szemeink elől. Érezzük, hogy velünk van néha, amikor az Ige szolgálatában veszünk részt. Az ismeretlen útitársból, akinek magyarázó, Isten akarátát megvilágosító szavai a prédikációban, bibliaórán, vallástanítás alkalmával egyszerre átforrósítják a szívünket, felragyog az ő alakja, ráismerünk: az Úr ez. De alig történik meg ez a csoda, alig kezdjük magunkat készíteni szent és dicsőséges jelenlétének örömeire, alighogy le akarunk borulni előtte: már nincs ott, eltűnt. Az egész egyház munkájában is ez a tapasztalat. Oh, hiszen alighogy megérettük a jelenlétét, alighogy ráismertünk: az Úr az, aki hordoz bennünket a küzdelmek nehéz évtizedein át, az ő szava az, amely itt van közöttünk, az ő biztatása az, amely a kétségek közt velünk van, ő parancsol a szeleknek és viharoknak — alighogy ez világgossá vált előttünk, eltűnik s mi itt maradunk magunkban, egyedül. Miért van az, hogy éppen a ráismerés pillanatában, mikor legjobban szükségünk volna rá, mikor már rájöttünk, hogy nem vagyunk egyedül, mikor már neki tudnánk adni a dicsőséget, mikor olyan jó volna együtt lenni az ő közösségében, akkor kell neki eltávozni tőlünk? Csoda e, ha a hitünk megint meggyengül, ha megint elől kell kezdeni mindent, ha egyedül érezzük magunkat nála nélkül és különféle kísértésekbe esünk?



De az Úr távozása nem végleges. „Jobb néktek, hogy elmenjek“ — mondja minden ilyen alkalommal és minden ilyen léleknek — „mert ha el nem megyek, a Szentlélek nem jön el hozzátok.“ Másutt ezt igéri: „visszajövök értetek.“ Igen, ezen a földön mi csak homályosan és tükör által láthatjuk az Urat. Éppen ezért kell neki olyan sokszor eltűnnie előlünk, hogy annál jobban tudjuk várni azt az időt, mikor véglegesen és örökké velünk lesz. Minden földi tapasztalat az ő jelenlétéről csak útalás a vele való örök együttlételekre, csak töredékes és gyarló — a mi gyarlóságunk miatt gyarló — képe annak, amikor vele lehetünk mindig, amikor a ráismerést nem követi az elválás, hanem szemlélhetjük örökké az ő munkáit, amelyekből olyan keveset láthatunk ezen a földön. Csak arra való, hogy annál jobban vágyakozzunk hozzája és annál inkább az ő visszajövetelének feltétele és reménysége alatt végezzük a munkát, teljesítsük az életünket.

Azért ez a ráismerés feladat is. Mindenkinék, aki őt megismerte, a feltámadás után azt parancsolja, hogy hirdessék az ő feltámadását másoknak. Milyen drága ez a felismerés, ha ilyen bizonyágtételnek kell származnia belőle. Milyen erősen kell ragaszkodni ahhoz a pillanathoz, az ő megismerésének, a vele való találkozásnak eltűnő pillanatához, ha ebből egy élet prédikációja, egy élet bizonyágtétele kell, hogy kisarjadjon. Milyen nagy dolog ez a találkozás, hogy ezt nem lehet elfelejteni, hogy erről nem lehet lemondani, hogy valahányszor így egy percre megjelenik előttünk, azzal áthatja és újjáteremti a mi életünket, az egyház életét.

És ma különösen szükség van erre. Ma különösen szükséges, hogy az egyházban olyanok legyenek, akik látták őt, ráismertek, akik tudják, hogy mi vele voltunk, hogy ő volt az, aki nekünk a vele és egymással való közösség kenyerét megtörte s aki megáldotta ezt a közösséget. Nem lehet ma nagyobb veszedelmünk, mint ha elfelejtjük ezt az együttlételet és nem lehet nagyobb erőforrásunk, mint azoknak a lelkeknek hite, akik ráismertek az Úrra és életükben, az egyház, a nemzet, a világ életében ennek a ráismerésnek erejével tesznek bizonyágot az ő örökkévaló hatalmáról.

I. L.

Prédikáció-vázlatok.

1. Isten hatalma.

Máté ev. 6:11—13.

Mennyivel könnyebb volna az egész úri imádságról igét hirdetni, arról az imádságról, amelyik a legilletékesebb helyről például, mintául adatott minékünk. Vagy mennyivel könnyebb volna egyik vagy másik, akármelyik passzusáról prédikálni, hiszen mindenike áttekinthetetlen távlatokat rejteget, soha eléggé és egészen ki nem bányászható kincseket takar. De most nem ez a feladatunk. Meg kell keresnünk azt a láthatatlan fonalat, a gondolati összefüggésnek azt a keretfoglalátát, amelyik az úri imádság második felének mozaikrészeit egybefoglalja. Ezek a mozaikrészek annyira függetlenek egymástól, önállóak, külön világok, hogy az emberi emlékezés elmondásukkor könnyen ráhibázhat. Az a csodálatos bennük, hogy bármennyire is különállóak, egymásból nem következők, mégis összefüggnek, együttvé tartóznak, mint ugyanannak a rétnek különféle virágai, mint ugyanannak az életnek különféle színfoltjai. Mert a keresztyén életnek (sokszor összefüggéstelen) színfoltjai ábrázolódnak itt ki, úgy, ahogy a mennyei festő megrajzolni akarta és akarja.

Isten idomlítja, alakítja a mi keresztyén életünket, építi azt az országot, melynek polgárai leszünk vagy vagyunk. Neki van erre egyedül hatalma, ez a jog egyedül őt illeti meg s az a te pogányságod, hitetlenséged, engedetlenséged, hogy el akarod orozni ezt a dicsőséget tőle, ami az övé, magad akarsz önön sorsod kovácsa lenni, önön képességeidre támaszkodsz, saját ügyességében bizakodol. Övé az ország, hatalom és dicsőség. (13. v.)

De Isten az országot nem nélkülöd és elened, hanem veled és általad akarja elhozni, Isten téged akar felhasználni, a te imádságodat akarja meghallgatni.

Azt az imádságot, mely kenyeret kér. Tőle kér és vár kenyeret és nem mástól. Ne várjad az államtól a mindennapi kenyeret, a megélhetést, a mindenáron való állami szolgálatot, a hivatalt, ne várd a saját ügyességedtől, a gondos beosztástól, a szerencsétől, a körülményektől stb. stb. Isten adhat és ad Neked kenyeret. Övé a hatalom.

Istennek van hatalmában elengedni a te sok adósságodat, megbocsátani a te bűnödöt. Krisztus kereszti a világraszóló manifesztációja a leghatalmasabb Úrnak: a horribilis adósságelengedésről, tengernyi bűnöd megbocsátásáról, de ez a manifesztáció kötelez is: Neked is el kell engedned felebarátod apró-cseprő adósságait, tudnod kell megbocsátani. Isten bocsánata a te megbocsátásoddal a legmélyebb összefüggésben van.

Isten adósságelengedése más szóval jelenti a te gonosztól, sától való megszabadíttatásodat. Isten a szabadító a Krisztus által, ő szabadíthat meg egyedül, még a tudományod, műveltséged stb. sem. (Napjaink szédítően magas műveltsége milyen temérdek gonoszt takar.)

Igy lesz, alakul a te keresztyén életed Isten hatalmából egyedül a te hívő imádságod által.

2. Égbetekintő ember. (Áldozócsütörtöki.)

Csel. 1 : 1—12.

A mennybemenetel története, ha nem is olyan színes, mint a karácsonyi evangélium, éppen olyan csodálatos, akárcsak a születés, vagy a feltámadás története. De minden csodálatossága mellett is lenyűgözően tervszerű, nem egyedülálló, elszigetelt, önmagába zárt és csupán önmagából érthető történet, gránitlogikával illeszkedik bele a nagy összefüggésbe, az üdvrendbe, az előzményekre, az ígéretekre apellái, a feltámadáshoz, a feltámadott Krisztusnak a tanítványok között negyven napon át való megjelenéséhez (3. v.) kapcsolódik és az utolsó időkre, Krisztus visszajövetelére utal (11. v.). Utolsó jelenet az Isten fia annyira változatos földi életéből, a diadalmas betetőzés, dicsőséges hazatérés az Atya-Isten jobbára, a szenvedő Krisztus felmagasztaltatása, Isten uralmában és dicsőségében való részvétel, az örökkévaló királyság átvétele.

Ebben az utolsó földi jelenetben is az örökkévalóság, az egész evangélium tükröződik. A végső meghagyásokat, az utolsó intelmeket és parancsolatokat végző, a Szentlélekkel való keresztséget döntően, terminusra ígérő Krisztus örökké élőknek, időfelettinek bizonyítja magát, alakja a tanítványok szemeláttára a végtelemben nő, aki volt, van és lesz, aki az alfa és az omega, első és utolsó, aki multat és jövőt önmagában testesít meg, aki aképpen jön majd el, miképpen most tanítványai látják felmenni a mennybe. (11. v.)

A földi ember: az égi emberrel való utolsó idői találkozáskor feltesz még végső kérdéseket, rendezni, megoldani akar, emberi elképzelései vannak nemzetek, országok és bizonyára ezekben élő egyének sorsáról, sorsuk kiteljesedésének idejéről (7. v.), de az égi ember leint, elhárít, magának tart fenn, az Atyára utal, aki a titkok tudója, idők és alkalmak ismerője.

Az égbeszálló égi ember az égbe mutat, emeld fel a szemed a földről oh földi ember, nem itt dől el a te sorsod, nem a földé az utolsó szó, nem a hadvezérek, államférfiak, közigazdászok kezében van a megoldás, mégha oly zseniálisak is, a római Pilátusok és zsidó Heródeszek csak ideig-óráig győztek, nem a pénz, az anyag, a fegyver, az ész: értelem a te sorsod titka végső fokon, ne foglald el magad apró, muló kérdésekkel, ne veszítsd el a fejed az időben, ne felejtad el magad ebben a világban, mintha itt volna minden, de minden, ami Téged csak érdekelhet, de az áldozócsütörtök éppen arra int: emeld fel a fejed, csodálkozz rá az égbetűnő Krisztusra, a felmagasztosult Isten-emberre, nézz utána: Ő a nagy útjelző a te számodra, kiáltójel, mely az égre mutat. Meredek, nehéz, keskeny út, de ezen látod meg sorsod titkát és hazatérsz bizonytalansággal.

Ennek az égbetűnő Krisztusnak kell tanuja légy a föld végső határáig.

3. Szentlélekkel feltöltött ember. (Pünkössti.)

Csel. 2:1—13.

A modern ember legfőbb törekvése, hogy észszerűsítse a világ jelenségeit, mindent összhangzatosan illesszen bele egy logikus világnézet keretei közé.

A modern vallásos ember éppen az evangélium csodáit akarta észszerűsíteni, a csodálatos születést, a feltámadást, a Szentlélek-úristent magához szabni, véges elmével tökéletesen megmagyarázni és megérteni. Így lett és lesz a Szentlélekből egy egyszerű emberi lelki-szellemi képesség (szerv), (lelkesezés, szuggesztió stb.), olyasvalami, ami az ember hatalmában van, amivel az ember tet-szése szerint rendelkezik.

Pedig a felolvasott ige, annak egész beállítottsága, szelleme, hangulata, minden sora azt mutatja, hogy a Szentlélek nem tudomány, nem műveltség, nem haladás, nem test, nem érzék, nem külső, érzéki világ, hanem ellentéte mindannak, ami emberi, az ember hatalmában van. Az az esemény, az a történés, amelyik itt el van mondva, a Szentlélek kitöltése, embereken megy végbe; a Szentlélek emberekhez jön, de nem emberektől, nem is e világból, felülről, az embereken kívülről adatott, kitöltött nagy hirtelenséggel az égből. (2. v.) A különös természeti jelenségek (sebesen zúgó szélnek zendülése és kétfős tüzes nyelvek) jelzik az esemény rendkívüliségét, páratlanságát.

De kiderül az égből az is, hogy nem mindenki kapja és nem is az elefántcsonttoronyban önmagát élvező ember, hanem az egy akaraton levő, közösségben élő és imádságban várakozó emberek, de azok mindnyájan. (1., 4. v.)

Aki kapja, az más, új lesz abban is, hogy nem lehet maga-élvező, mint a mennyei ajándék boldog birtokosa, nem szigetelheti

el magát, nem törődhet csak saját magával (mint sok ú n. vallásos, szektáskodó ember teszi), hanem még a régi, megszokott és meghitt közösségben sem élhet, hanem újat (új közösséget) teremt; a Szentlélek úzi löki, hajtja, sodorja, taszítja mindenféle emberekhez, akik Jeruzsálemben minden nép közül az ég alatt össze voltak gyülekezve (páriusok, médek, arabok stb.), érintkeznie, közlekednie kell. A Szentlélekkel telt ember olyan erő birtokába jut, mint senki más, tűzbe és fénybe merült lélek. Isten gondolataival megtölteként lélek ért és lát, érti az érthetlent, beszél a pünkösti nyelvet, a szeretetnek, a megértésnek, a léleknek nyelvét, olyan lélek, aki lélekhez ér.

Ha hitellen ember ilyen Szentlélekkel telt emberrel találkozik, zavarba jön, nem lehet közönyös, vagy csúfolódik vagy csodálkozik.

Az igaz keresztyén ember mindig zavarba hozza a világot.

A Szentlélek csodája a lelkek bábeli zürzavarából kialakuló nyelv és lélekegyeség.

4. Feltétlen Úr.

Náhum próf 1: 1—11.

Isten, mint a nagy mindenség feltétlen Ura (a földnek, a világnak és mindennek, ami rajta él, Ura) számontartja, mi történik az ő portáján. Uraságának semmiféle akadályoztatását, gátlását nem tűri el. Csodálatos az ő hatalma: tekintetével megrendül a föld, a hegyek reszketnek előtte, kiapasztja a fengert és a folyamokat szétmállasztja a halmokat, szélvészben és viharban van az útja, és lábainak pora a felhő: mily gyönyörű, művészi kifejezése az ő feltétlen uralmának. Ő a világ egyetlen, igazi Szuverénje. Ez a feltétlen Úr nem tűr ellentmondást, nem ismeri a tréfát, amikor az ő akaratának teljesítéséről vagy megszegéséről van szó. Nem hagyja büntetlenül a pogány Ninivét, a bűnös Assziriát, mert belőle származott, aki gonoszt koholt ellene, aki álnokságot tanácsolt.

Lényegéből, feltétlen uraságából két dolog következik:

1. Fenyegetés, ítélet a hitellenekre, az engedetlenekre nézve.

2. Megtartatás a szorongatás idején a benne bizókra nézve.

Isten azt akarja, hogy szeressék és engedelmeskedjenek neki. Igényli pedig Isten ezt az engedelmességet azért, hogy a nemzet, az ember megtartassék. Mert különben a nemzet fiai megemésztetnek önmaguk bűneik tűzében, mint a teljesen megszáradt tarló. Ki állhatna meg haragja előtt és ki bírhatná ki búsulásának tűzét?!

Még az sem seglt, ha bűneikben *összetartanak, szolldárisak* az emberek, amire mindig nagy a kísértés, ha annyira összefonódnak is, mint a túskebokrok. (10. v.) Az iskolásgyermekek is adnak a zsványbecsületre, nem igen adják ki a bűnöst.

Isten nemcsak bosszúálló, haragtartó, de jó is, erősség a szorongatás idején, hosszútűrő. Vár a megtérésre. Jóság a hosszútűrő.

törése különösképp Szent Flában, a Jézus Krisztusban ütközik ki. Krisztust jósága bizonyosságául, erősségül küldte a te számodra.

Mennyi vigasztalás van ebben az igében a mi számunkra a szorongattatás jelenlegi szörnyű napjaiban. Te bizol-é benne, csak benne bizol-é, vagy másban?

Isten számontart téged, a te életedet, ismer téged, ismeri a benne bizókat.

5. Öröm a nyomorúság napján.

Habakuk 3:16—19.

Egy buzgó, szívből fakadó, jövőbe látó próféta imádságának utolsó részlete a felolvasott ige. Az igazi imádság mindig az életből indul és az életnek nyujt valamit. Vannak, lehetnek az életnek sötét, kilátástalan percei, amikor az imádság is nehéz, nem találunk szavakat hozzá. Boldog lélek, aki ilyenkor imádkozni tud. Ilyen a próféta lelke, akinek az a kiválasztottsága, Istentől nyert kiváltságos adománya, hogy számára az imádság: *az Úrban való örvendezés lesz a nyomorúság napján.*

A nyomorúság napján keresi a próféta a nyugodalmat. A próféta megéri, megsejti a nyomorúság napjának közeledtét, mely feljön a népre, mely megsanyargatja azt és szeretne nyugtot találni. (16. v.) Előre megéli, átéli a nyomorúság lelki világát, bizonyos félelem támad lelkében (reszket bensőm, reszketnek lábaim, porlani kezdenek csontjaim). Az imádságos lélek tisztán lát, nem szépít, nem tuloz, nem kisebbít, Istenben és Isten által reálisan, valóságosan ítél. Látja az egész emberi életet, nemcsak a jelent, de a múltat és a jövőt is. A jelen nyomorúságából még nagyobb nyomorúság van kialakulóban. Olyan idők jöhetnek, amikor a fűgefa nem fog virágozni stb. (17. v.).

Mintha a mi lelkünk hangulatát tükrözné ez az ige. A mi lábaink is reszketnek a nehéz idők súlya alatt, remegnek ajkaink. A mi imádságunk tárgya, a mi kérdésünk is, miképpen lehetünk nyugton a nyomorúság jelenlegi napjaiban. Mi is remegünk a jövőndőtől, mely még sötétebb és kevesebb kilátással kecsegtet (a szántóföldjeink nem teremnek eleget stb.).

De az imádságnak az a természete, hogy reménység támad belőle. A próféta lelke is megnyugszik. A nyomorúságban is örvendeni tud az Úrban. Örvend, mert Ura van és benne erőssége. Nála nélkül nem történhetik semmi. Vigad a szabadító Istenben.

A hívő, imádkozó emberben csodálatos erők vannak. Neki erőssége van. Akkor is tud örvendeni, mikor mindenki kétségbe van esve. A reménytelenségben lát reménységet, a szomorúságban is megtalálja a vigasztalást, a kínzó kérdések közt a megoldást. Isten az ő reménysége. Magyarázhatatlan, a világ számára érhetetlen titkot hordoz keblében: neki van szabadító Istene.

Csak hittel lehet megvívni az élet legdöntőbb csatáit.

Az igaz keresztyén ember mindig optimista, bízó lélek. Nem széplíti el a valóságot, de mindig meglátja, megtalálja a kiutat, a menekedést. Neki van Krisztusa, aki a Szabadító Isten.

Ne félj Testvérem, mert Krisztus megszabadít Téged. Mindenre van eröm a Krisztusban.

6. Életközösség.

Ap. Csel. 4 : 23—37.

Alig van ige az egész SzentÍrásban, amelyik annyira közel esne hozzánk, annyira korszerű, időszerű lenne, mint éppen ez, mert éppen a 20 ik század embere a közösségi, az ú n. szociális ember. Annyiszor szokták ezt az ígét idézni és nem annyira a keresztyénség barátai és nem is mindig helyes, sőt tudatosan tendenciózusan értelmezve. Sokszor a jóhiszemű naivak beszélnek az Írás parancsolta keresztyén vagyonszövetségről. Az a vagyonszövetség, amelyről itt szó van, határtalanul különbözik a bolsevista politikusok, sőt utopisták vagyonszövetségi elképzeléseitől.

Az a helyzet, az az állapot, Isten gyermekeinek az a boldog közössége, amelyben minden köz vala (32. v.), amelyben szűkölködő nem vala közöttünk (34. v.) nem külső, kívülről jövő kényszerítés, a kitaszítottaknak, a páriáknak irigységből, önzésből, érthetetlen vagy érthető gyűlöletből táplálkozó, a boldog birtokoson szándékolta vagy alkalmazott erőszaktetele, hanem sokkal inkább egy lelki beállítottságnak következménye. Ezt a lelki beállítottságot az ige csodálatosan így fejezi ki: nagy kegyelem vala mindnyájukon. Tehát Isten, Isten kegyelme, a Szentlélekúrsten a kezdeményező, aki az apostolokat hozzásegítette, hogy nagy erővel tudtak bizonyosságot tenni az Úr Jézus feltámadásáról. (33. v.) Kegyelem volt, hogy ezt tették és tehették.

Az elnyert kegyelemért való hálaadás, a hálának lerovása, adósságtörlesztés, a szív kicsordulása volt ez az önkéntes (és nem kényszerű) *magatartás*, életstílus, életszellem, életirány.

Nem felosztották a gazdagok birtokait a szegények között, ha valakik földek vagy házak birtokosai voltak, önként, saját elhatározásukból eladták, elhozták az árát és letették az apostolok lábainál (34., 35. v.), azaz Istennek ajánlották fel, Istennek tették tulajdonává... Amit Istentől kaptak és köszönhettek, azt újból Istennek adták hálájuk kifejezésére.

Hogy ez a magatartás egy külön lelki beállítottságnak következménye, semmi sem mutatja annyira, mint az, hogy az egész történet: az életveszedelemtől való szabadulásért mondott megrendítően fellegetes, imádsághoz és megrázó bizonyágtevéshez kapcsolódik, illetve egyenesen abból fakad, következik. (23—31. v.) Olyan imádság ez, amelytől megrendül a föld (31. v.), amelyből csodák születnek, gyógyulások támadnak és Szentlélekkel teljesednek mindnyájan.

Ez a vagyonszösség az imádkozó és bizonyágtévő hívők boldog életközössége, a Szentlélek csodája (és nem semmiféle emberi belátás, korszerű, koncepciózus szociálpolitika következménye).

Ez a vagyonszösség kérdéseknak megoldása ma és mindörökké. Az igaz keresztyén, imádkozó emberek egymásnak testvérei, akiknek nincsenek vagyonszösségi differenciái.

Zólyomi Jenő.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Felelős-é Isten a világban levő rosszért?

„Ez egy veszedelmes kérdés. Jobb fel sem tenni, vagy ha mégis feltenné valaki, tanácsos meg sem hallani. Hiszen e kérdés a káromlás határát érinti, mert egy leptezett vádat takar. Egy vádat, amely felelősségre akarja vonni Istent.“ Sokan így vélekednek, amikor hallják a kérdést: Felelős-é Isten a világban levő rosszért?

Kétségtelenül keserű, az ember lelkét sötétén megülő kérdés ez. Jobb lenne vele soha nem foglalkozni. Csöndes, derűs, nap-sütötte időkben, mikor minden kedvünk szerint folyik, amikor az élet apró, múlt kellemetlenségei csak arra valók, hogy változatosabbá, izesebbé tegyék az örömöket: könnyű elhallgatni és elhallgattatni ezt a kérdést. Mert ezt a kérdést: ki a felelős? ki az oka? senki sem veti fel akkor, amikor jól megy dolga.

De annál nagyobb erővel tör fel ez a kérdés a nehéz időkben, amikor szorongat az élet, amikor veszedelmek leselkednek reánk és mind arra, ami kedves és kellemes nekünk. Minél közelebb és minél ijesztőbb a fenyegetés, annál nagyobb erővel, annál visszafojthatatlanabban szakad fel a keserű kérdés: ki az oka? ki a felelős érette?

Annál keserűbb és veszedelmesebb ez a kérdés, mert — úgy látszik — különösképen a hívő embert szorongatja. Minél nagyobb az Isten, minél félelmetesebb a hatalma, annál inkább szorongat a kérdés: ha Isten mindenható, ha akarata nélkül semmi sem történhet, még egy hajszál sem eshetik le a fejről: lehet-é a rossz az Ő akarata nélkül?, nem Ő e az oka a rossznak?

Ennek a kérdésnek a kikerülhetlensége azon nyugszik, hogy nem elméleti, hanem *létkérdés* az. Egész életünket gyökerében meghatározza a felelet, amelyet e kérdésre adunk. Óriási a jelentősége a kérdésnek akkor is, ha a rossz alatt a természeti rosszat értjük, amilyen a földrengés, égháború, tűzvész, árvíz, betegség, testi fájdalom, éhség, hideg, halál. Isten gyötör mindezzel vagy egy más, gonosz és vak hatalom? — vetődik fel a kérdés a szenvedő ember lelkében. És ki ne tapasztalta volna, hogy milyen sötét mélységei, milyen szennyes tajtékot verő örvényei vannak ennek az éjszakák álmát, nappalok nyugalmát elvevő kérdésnek?

Pedig a kérdés roppant jelentősége mindeneken túl abban van, hogy a rossz alatt nemcsak a természeti csapásokat értjük,

hanem azt a rosszat is, amit az ember az embernek szerez szándékosan. Tehát itt arról is szó van: *ki felelős a bűnért?* És ez a súlyosabb kérdés. A bűnért való felelősség kérdése *két okból* bír kiszámíthatatlan jelentőséggel. *Először azért, mert a bűn az igazi rossz.* A természeti rossz, bármilyen fenyegető is, apránként elhárítja, vagy legalább is elviselhetővé teszi az ember. De a bűnek a rontása annál félelmetesebb arányokat ölt, minél magasabbra épül az emberi kultúra. Az őskori ember harcának minden kegyeletsége számba sem jöhet a mai modern háború borzalmai mellett, még ha azt a modern háborút a nemzetközi jog teljes tiszteletben tartása mellett vívják is meg. Az árvíz, a tűz, a pestis veszedelmeit el tudja hárítani az ember, de a bűnt nem tudja megfékezni, amikor azt kérdezzük: *ki a felelős a bűnért?* — életünk igazi megrontóját akarjuk a vádlottak padjára ültetni, mert, amíg közülünk nem mindenki szenvedett a természet valamely nagy csapása alatt, addig senki sincs közöttünk, aki ne emlékezne minden rosszak rosszának, a bűnnek életét megrontó támadására. *Másodszor és különösképpen azért* bír kiszámíthatatlan jelentőséggel a bűnért való felelősség kérdése, *mert ennek a kérdésnek a felvetése éspedig Istennel szemben való felvetése a megszorult bűnös védekezése a bíróval szemben.* Valahányszor rossz ér, fájdalom ér: érzem a vádat, amellyel Isten illet. Szeretnék szabadulni e vádtól akként, hogy áthárítom a felelősséget Istenre. Mihelyt sikerülne ez, azonnal megszabadulnék a felelősségnek nyugtalanító, nehéz terhétől. Mert felelősség csak ott van, ahol van számonkérő, ahol van valaki, akinek nemcsak hatalma, de joga is van arra, hogy felelősségre vonjon. Ha Isten is részes lenne a bűnben: feloldatnánk minden felelősség alól. Mi lenne a következménye egy, az Isten felelősségét megállapító feleletnek úgy az egyes ember, mint az emberi közösség szempontjából? Lenne-e, maradna-e még valami, ami fel tudná tartóztatni a teljes anarchiát kint, a világban és bent, a lelkekben?

Ezért erre a kérdésre felelni kell annál sürgősebben, annál kielégítőbben, minél veszesebben, minél existenciálisabban vetődik fel ez a kérdés. Sürgősen, kielégítően felelni kell e kérdésre minden olyan időben, amikor mint ma, létünk gyökerében érezzük megtámadtatva magunkat.

Egy tényt azonban előre le kell szögeznünk. Bármilyen különösen hangzik is ez a megállapítás: *le kell mondanunk arról, hogy az emberi bölcsesség útján keressük a kielégítő feleletet.* A történelem tanúsága szerint az emberi ész mindig zsákcúba jut a feleletével. Mert bármit is felel az ember e kérdésre, felelete végeredményében az Isten elleni lázadásra, a hitetlenségre és minden felelősség megtagadására vezet. Ha azt mondom: nem felelős az Isten a rosszért, ezzel azt állapítom meg, hogy van valami a világon, ami kívül van az ő hatalmi körén, tehát korlátolt Isten hatalma. Mihelyt pedig nem mindenható az Isten, *megszűnik Isten lenni, mert Isten lényéhez elválaszthatatlanul*

hozzátartozik a mindenhatalóság. Ha pedig azt állapítom meg: Isten felelős a rosszért, akkor nincs emberi felelősség. És ebben az esetben megszűnik az ember ember lenni, mert embernek lenni annyit jelent, mint felelősségben élni. Az a minőség, amely az emberi létet megkülönbözteti az állati létől, a felelősségben való lét, a felelősségben, amelyet az ember egy vele szemben álló személyes hatalom iránt érez, egy olyan hatalom iránt, amelynek igényét elismerte. Az a hatalom, amelynek igénye egyedül képes az embert felelőssé tenni, Isten. Éppen ezért, akár Isten szűnik meg Isten lenni, akár az ember szűnik meg ember lenni, vége a felelősségnek, mint ahogyan menthetetlenül vége van a hidnak, akármelyik pillére dől is ki.

A kérdésre helyes és teljes feleletet csak a hit adhat, a Kijelentés adhat. Mert ez a kérdés hit-kérdés. Egyszerű ennek a magyarázata. Ez a kérdés Istenre vonatkozó kérdés. Istenről pedig csak Isten beszélhet az ő kijelentésében. A kijelentés üzenetét pedig egyedül a hit képes megérteni.

Mit felel a kijelentés e kérdésre: felelős-e Isten a világban levő rosszért? A feleletet megtaláljuk, ha meghallgatjuk: mit mond a kijelentés 1. Isten felelősségéről, 2 a rossz eredetéről és 3. a rossznak Istenhez való viszonyáról?

Istennek igéje először azt a kérdést intézi hozzánk: lehet-e egyedül az, hogy az ember Istennel szemben a felelősség kérdését felvesse? A felelősség kérdését csak azzal a valikkal szemben lehet fölvetni, akinek a részéről valami jogtalanság, valami indokolatlan sérelem ért. Isten igéje nagyon határozottan elutasítja az Istentől való számonkérésnek még a gondolatát is azzal, hogy rámutat Istennek és az embernek, mint teremtnének és teremtménynek a viszonyára. Az ember teremtmény voltából szükségképpen következik, hogy teljesen, minden feltétel nélkül a Teremtő kezében, hatalmában van, mint annak tulajdona. A Teremtő azt cselekedheti teremtményével, amit akar és a teremtménynek nincs joga számonkérni tőle: miért tette ezt vagy azt? Az Írás igen színesen szemlélteti az Isten és az ember viszonyát a fazekas és az agyag viszonyával. Amiként a fazekas tetszés szerinti edényt készít a kezében levő agyagból, úgy Isten is tetszése szerint bánik az emberrel, aki olyan az ő kezében, mint az agyag a fazekas kezében (Jer. 18 : 6). „Avagy mondhatja-e a készítmény a készítőnek: Miért csináltál engem így? — kérdi Pál apostol. (Római 9:20) Az ember, aki meglátta a maga semmiségét és Istennek minden emberi képzeletet és mértéket felülhaladó nagyságát, nem tehet mást, mint Ésaíaszal együtt megvallja: „Jaj annak, aki alkotójával perbe száll, holott cserép a föld többi cserepeivel!” (Ésaías 45 : 9.)

A kijelentésnek ez a felelete nem akarja az ember kérdezősködését elhallgattatni, hanem csak helyes irányba terelni. Mert a rosszért való felelősség kérdésében nemcsak ezzel a visszautasítással felel. Amikor a rossz eredetére nézve ad felvilágosítást, más

vonatkozásban is megmutatja, miért nem lehet Jézust tenni felelőssé tenni a világban való rosszért!

Honnan származik a rossz? E kérdésre az Írás nagyon világosan és határozottan azt feleli: *nem Istentől.*

Isten úgy jelenti ki magát, mint tökéletes jóságot. *Isten maga a jó*, úgyannyrá, hogy rajta kívül nincs is jó. „Miért mondasz engem jónak? Senki sem jó, csak egy, az Isten” — feleli a gazdag ifjúnak Jézus (Mk. 10: 18). Isten a jó, úgy, hogy Ő a mértéke annak, hogy mi a jó. Ennélfogva nem úgy áll a dolog, hogy Isten azért jó, mert mi a mi mértékünk szerint annak minősítjük, hanem mi magunk Istentől kapjuk a mértéket annak megállapítására, hogy egyáltalában mi a jó. — Isten maga a jó, ez azt is jelenti, hogy *minden jó Istentől van és Istentől nem is származik más, mint jó.* „Minden jó adomány és tökéletes ajándék felülről való, és a világosság Atyjától száll alá” — írja Jakab apostol (1: 17) és minden hívő embernek ez az állandó tapasztalata. Istentől nem származik semmi rossz. Ezért „senki se mondja, mikor kísértetik: az Istentől kísértetem: mert az Isten gonoszsággal nem kísérhető, Ő maga pedig senkit sem kísért. Hanem mindenki kísértetik, amikor vonja és édesgeti a tulajdon kívánsága” — inti Jakab apostol olvasóit (1: 13–14).

A világról azt tanítja a kijelentés, hogy Isten teremtette és minthogy Istentől nem származhatik más, mint jó: *a világot is jónak teremtette.* A Mózes I. könyvének a világ teremtéséről szóló része, amint egymás után elöadja, miként hozta létre Isten a világosságot, az égboltot, a szárazföldet, a tengert, a barnó növényeket és állatokat, mindegyiknek megalkotása után megjegyzi: „És látá Isten, hogy jó.” De nem elégszik meg az Írás ezzel, hanem az egész részt így fejezi be: „És látá Isten, hogy minden, amit teremtett vala, imé igen jó.” (1: 31.) Különös nyomatékkal akarja hangsúlyozni az Írás, hogy a világ, amikor az Isten kezéből kikerült, jó volt. Tehát a rossz nem tartozott az Isten által teremtett világba.

Sem Istenben nincsen rossz, sem a világhoz nem tartozott hozzá a rossz, tanítja az Írás. De hát akkor honnan van a rossz a világban? Mert nincs könyv a világon, amely annyit tudna és beszélne a rosszról, mint az Írás. Ha kivennők belőle azokat a részeket, amelyek a rosszról, a bűnről, annak következményeiről beszélnek, alig maradna belőle valami.

Honnan van tehát a rossz a világban? Hogy a kijelentésnek e kérdésre adott feleletét megérthessük, először feleljünk arra a kérdésre: *mi a rossz?* Az általános felfogás szerint rossz az, ami nem az én kedvem, tetszésem szerint történik, ami áthúzza terveimet, semmivé teszi álmaimat, megakadályoz akaratom, szándékom véghezvitelében. Egyszóval: rossz az, ami kellemetlen, ami fájdalmat okoz. Rossz az, ami létemben fenyeget, amiben a velem szemben álló más érvényesül az én rovásomra.

A rossznak ez a közkeletű meghatározása azonban nem ki-

elégtű. Nem volt-é és nincs-é tapasztalatunk arról, hogy csalódtunk, amikor valamit rossznak, vagy jónak tartottunk? Mert, amit rossznak tartottunk, végül is jóvá lett, és amit jóként üdvözöltünk, bajjá változott. Nincs-é tapasztalatunk arról, hogy vannak tények, amelyek az egyik emberre nézve rosszak, a másokra azonban ugyanakkor áldások? Egy ízüvész, tehát a legfélelmeőbb elemi csapás, lehet áldás arra nézve, aki elhamvadt, rozoga háza helyére a biztosítási összegből szebbet építhet. Egy — különben súlyos és veszedelmes — betegség lehet kimondhatatlan áldássá, ha láz-rohamai elpusztítják egy másik, még súlyosabb baj kórokozóját. Tehát az, hogy valami csapás-e, áldás-e, általában nem magához a tényhez tartozó vonás, hanem csapássá vagy áldássá lehet az illető ember sajátos helyzete szerint. És nincs-é tapasztalatunk arról, hogy a fájdalomból fakadnak fel az igazi örömdök, a teher-hordozást kísérik a nagy felszabadulások, a kereszt a legnagyobb ajándék?

Ezek a tapasztalatok arra készítetnek, hogy ismételten feltegyük a kérdést: mi hát a rossz? Van-é valami, ami abszolút rossz, azaz minden körülmény között rossz? Az Írás azt feleli: van. Az Isten akarata elleni lázadás, a *bűn*. És minden egyebet a bűn tesz rosszá, mert a rossznak, az igazi rossznak a lényege, a szerző oka a bűn. Amiként az Isten által jónak teremtett világ az Isten tanúsága szerint azonnal megromlott, mihelyt a világba bejött a bűn, úgy mindenkor csapássá, átokká, rosszá lesz minden, amit az istenellenes akarat, a bűn megérint. Mert azonnal megbomlik, visszajára fordul a világnak jó rendje, mihelyt szembefordul Isten akaratával.

A rossznak a végső alapja nincs Istenben, mert Ő szent, nincs a világban, mert azt Isten jónak teremtette — tanítja az Írás. *A rossznak a végső alapja az emberben van.* Az ember, akit Isten szintén jónak teremtett, mert saját képére, Isten képére teremté, a maga esete által hozta be a világba a bűnt és a bűn következményeként a rosszat. A bűn miatt megromlott a világ is és megjelent a világban a rossz, azaz ember és világ saját léte hiányosságainak és nyomorúságainak hatalma alá került. Az Írás szerint tehát a rossz egyedüli oka az ember. Isten az embert azzal a szabadsággal teremtette, hogy választhat a jó és rossz között. Amíg az ember Isten akaratának engedelmeskedett, addig nem volt rossz a világban. Azzal jött az a rossz a világba, hogy az ember a neki adott szabadsággal visszaélt és szembefordult Isten akaratával és ezáltal megbontotta ennek a jó világnak Istentől adott boldog rendjét. Az Írás szerint a bűn azzal kezdődött, hogy az ember olyan akart lenni, mint Isten (I. Mózes 3:5). Az ember önmagában kezdett hinni és önmagát akarta Isten helyébe tenni. A bűn tehát lázadás, szembefordulás Isten akaratával, felfogatása Isten világrendjének. Tehát Istennek semmi köze a bűnhöz, Istent semmiképpen sem lehet a bűn szerzőjének, okának tekinteni.

Amiképpen a jó alapja egyedül Isten akaratában van, úgy rossz az, ami Isten akarata ellen van.

De még ezzel a felelettel sem zárhatjuk be a kérdést. Tovább kell kérdezni: *milyen a viszony Isten és a bűn között?* Mert csak így juthatunk el a teljes felelethez. Itt több kérdés vetődik fel.

Az első kérdés az, hogy ha Isten az embert jónak teremtette és Isten ellensége a bűnnek: *hogyan jöhetett be a bűn világába?* Az Írás tanúsága szerint a bűn, mint lehetőség, az embernek teremtmény voltához tartozik. Minden értelemmel felruházott teremtmény — nemcsak az ember, hanem az angyalok is — fel volt ruházva azzal a szabadsággal, hogy önként a jó mellett vagy ellen foglalhat állást. Mert a dolog természetéből következik, hogy nem lehet a jót külsőleg egyetlen értelmes teremtményre sem reá-kényszeríteni, sem a rosszat távoltartani. A jót tudatosan és önkéntesen kell megragadni és a gonoszt elutasítani. És az ember tudatosan és önkéntesen a rosszat választotta. Ennélfogva *a bűn egyedüli oka az ember* és a bűnért való felelősséget nem lehet Istenre áthárítani.

Igaz ugyan, hogy ha Isten akarta volna, visszaparancsolhatta volna a rosszat. Isten azonban megengedte, hogy megtörténhessék az embernek ez az elszakadása, mert ha nem engedte volna, nem történhetett volna meg, mivel az ő akarata nélkül semmi sem történhet e világon. Isten akaratának hozzájárulásával, de nem Isten akaratából, mint szerzőkből, jött be a rossz a világba. Amint Augustinus mondja: „Csodálatos és kibeszélhetetlen módon, nem az ő akarata nélkül történik, ami az ő akarata ellen történik is. Mert nem történnék meg, ha ő nem engedné, hogy megtörténjék.” (Idézve II. Helvét Hitv. 28. l. Erdős ford.)

Ez egy csodálatos titok, amely az értelem előtt örökre megfejtethetetlen ellenmondás marad. De a hívő ember előtt feloldódik ez az ellenmondás, mert mindennél erősebb belső bizonyossággal tudja, hogy Isten kérelhetetlen ellensége minden gonosznak. Isten rosszat sohasem akar és sohasem parancsol. Mi emberek az ő parancsolatával szembehelyezkedve, a magunk gonosz kívánságára hallgatva rohanunk a bűnbe.

Ezzel függ össze a másik kérdés, amely itt fel szokott vetődni: *nem jelenti-e a bűnnek, az Isten ellenes akaratnak a világban levő léte Isten mindenhatóságának a megszűnését?* E kérdésre szintén nagyon határozott nem-mel felel az Írás. Isten feltétlen hatalma alatt van a bűn és a bűnös is. Isten a bűnt is beállította, mint egy félelmetes eszközt, világtervének szolgálatába, amely által formálja az embert és neveli az Isten fiainak csodálatos szabadságára. A bűnnek e világban való léte nemhogy korlátozná Isten mindenható hatalmát, sőt éppen a bűn által tündökölteti ki Isten a maga királyi hatalmával mindeneken uralkodó dicsőségét. A Sátánt és az istentelenek egész táborát Isten a maga világmegváltó kegyelmi tervének eszközeivé tette, beállítja a maga tervének szolgálatába és úgy féken tartja, hogy övéi ellen semmit sem csele-

kedhetnek, tervüket végre nem hajthatják, bármint próbálják is. Jób könyvének a tanúsága szerint a Sátán csak akkor és csak annyit tehet Jób ellen, amikor és amennyit Isten megengedett. (1 : 12., 2 : 6.) „Mikor az ember azt állítja, hogy minden dolog oka Isten akarata, bizonyos, hogy gondviselését tesszük az emberek minden szándékának és terveinek kormányzójává, úgy, hogy erejét nemcsak azokban a választottakban fejezi ki, akiket a Szentlélek igazgat, hanem még az istenteleneket is engedelmességre kényszeríti” — állapítja meg Kálvin (Institutio I. k. XVIII. f. 217 l.). Van-e valami, ami erőteljesebben tenne bizonyosságot Isten szuverenitásának érintetlen nagyságáról, mint az a tény, hogy még a bűnt, ezt a maga szentségétől merőben idegen hatalmat is, teljesen a maga akarata eszközévé tette? Erről tesz mindennél hatalmasabb tanúságot a kereszt, mert a keresztből, a gonoszság legretentőbb jeléből, hozta elő Isten a legnagyobb jót: a váltságot.

És ezzel oldódik meg a hívő ember számára Isten és a rossz viszonyának a kérdése olyan módon, hogy nem vádaskodással, hanem megnyugvással, sőt hálaadással tudja hordozni a rossznak minden terhét. Mert azzal a félelmeles tapasztalattal szemben, hogy minden, ami egyébként áldás, jó, átokká, rosszá lesz, ha Isten akarata ellenére használjuk, él egy másik, boldog tapasztalat a hívő lelkében. Az a tapasztalat, hogy minden, amit egyébként rossznak tekintünk, áldássá lesz, ha Isten akarata előtt meghajlunk. Mert Isten a rosszat jóra fordíthatja, áldássá teheti az övéi számára. „Ti gonoszt gondoltatok én ellenem — mondja József testvéreinek — de Isten azt jóra gondolta fordítani.” (I. M. 50 : 20.) „... ne bánkodjatok és ne bosszankodjatok azon, hogy engem ide eladtatok; mert a ti megmaradástokért küldött el engem Isten tielőttek” (I. M. 45 : 5). *Az Isten gyermeke számdra megszűnik a rossznak a lehetősége.* „Akik az Istent szeretik, minden javokra van” (Római 8 : 28). Ennek a magyarázata abban van, hogy mihelyt a hit engedelmisségében lemondtam arról, hogy magam biztosítsam lételemet, hogy a magam terve, szándékai, akarata szerint rendezzem be az életemet, mihelyt elismertem Istennek azt az igényét, hogy feltétlenül rendelkezik az életemmel, és ekként elfogadtam az Isten által felajánlott létlehetőséget: *azonnal megszűnik a tényeket, eseményeket rosszá tevő bűnnek a rontása és a rossz is áldássá lesz.* A hit azzal szabadlt meg a bűn lényegét képező önakarástól, azzal fordítja a rosszat jóra, hogy egy végső, az ember által el nem hárítható fenyegetés elé állít: van valaki, akinek joga és hatalma van azt cselekedni, amit akar, és megtanít egyuttal az előtt a Valaki előtt, az Isten előtt való engedelmisségre. Az alázat, a szolgálát, az áldozat, a fájdalom, a teher, sőt a halál is megszűnik fenyegető, az életet megrontó hatalom lenni és addig nem ismert örömk, áldások forrásává lesz, mihelyt azt az engem szerető kegyelmet az Atya kezéből fogadom el, mint az én javamra szolgáló ajándékot. Innen van az, hogy a legnagyobb megpróbáltatásban is panasz és vádaskodás helyett, hálaadás és

dicselkedés fakad fel a hívő ember ajakán. „Azért nem csüggedünk; sőt ha a mi külső emberünk megromol is, a belső mindazáltal napról-napra újul. Mert a mi pillanatnyi könnyű szenvedésünk igen-igen nagy örök dicsőséget szerez nekünk.” (II. Kor. 4: 16—17) Gyönyörködöm az erőtlenségekben, bántalmazásokban, nyomorúságokban, üldözésekben, szorongatásokban Krisztusért; mert amikor erőtelen vagyok, akkor vagyok erős” (II. Kor. 12: 10.) — vallja Pál apostol, amikor végigtekint életének a mienkét sokszorosan felülhaladó szenvedésein.

Felelős-é Isten a világban levő rosszért? *Ha ezt a kérdést a számonkérés, a vád, a szemrehányás adja ajkunkra, ha tehát az Isten igazságosságát érinti ez a kérdezősködés, akkor nem lehet más feleletet adni, mint egy nagyon határozott nem-et.* Nem, Isten nem felelős a világban levő rosszért. Minden rosszért, ami a világban van, egyedül az ember felelős. Minden rosszért, ami az én világomban van, egyedül én vagyok a felelős, aki engedetlenségemmel megrontottam Isten világának rendjét és visszajára fordítottam azt, amit Isten jónak alkotott.

Ha azonban a rosszért való felelősséget bűnbánattal magamra vállaltam és úgy fordulok Isten felé, nem az igazságra, hanem a kegyelmére apellálva, akkor Isten elveszi rólam a rosszért való felelősséget, magára veszi a megbánt bűnnek minden terhét és kárhoztatását — a kereszten.

A rosszról való felelősség kérdésében a teljes és végleges felelet: a mi Urunk Jézus Krisztus. Jézus Krisztusban, az Ő keresztjében oldódik meg a rosszért való felelősség kérdése véglegesen és megnyugtatóan. De csakis a hívő ember számára, aki a szenvedő Jóbbal együtt hajol meg Isten előtt: „Tudom, hogy te mindent megtehatsz és senki téged el nem fordíthat attól, amit elgondoltál . . . Megvallom azért, hogy nem értettem; csodadolgok ezek nékem, és fel nem foghatom.” (Jób 42: 2—3)

És boldogan vallja: „Életben és halálban egyetlen vígasztalásom az, hogy mind testestől, mind lelkestől, akár élek, akár meghalok, nem önmagamé, hanem az én hűséges Uramnak és Megváltómnak, a Jézus Krisztusnak tulajdona vagyok, aki az ő drága vérével minden bűnömért tökéletesen eleget tett, engem a Sátán minden hatalmától megszabadított és úgy megőriz, hogy az én mennyei Atyám akarata nélkül még csak egy hajszál sem eshetik le fejemről, sőt inkább *mindennek az én üdvösségemre kell szolgálnia.*” (Heidelbergi Káté 1. kérdés.)

A rosszért való felelősség kérdésében ennyi, amit mondhatunk. Elegendő é vagy nem ez a felelet? azon fordul meg, hogy hiszünk-é vagy nem Istenben, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyjában!

IRODALOM: Kálvin: Institutio. — Ludwig Schlaich: Das Problem der Theodicee und Aufgabe der Seelsorge. Zwischen den Zeiten 1930. évf. 493. l. — Dr. Tavaszy Sándor: Református keresztyén dogmatika. Kvár 1932. E. Brunner: Das Gebot und die Ordnungen. II. Auflage. 1933.

Dr. Gönczy Lajos.

Református egyházunk és a politika.

Próbáljunk eltekinteni a különféle definícióktól és írásos értelemben határozzuk meg a politika lényegét. E szerint a politika minden ágazatában — kül-, bel-, gazdasági stb. politika — az államhatalomnak az a tevékenysége, mellyel a rosszat bünteti és a jót jutalmazza. Ezt a célt szolgálja az a hatalmas gépezet, amely egy országban a rendet fenntartja és a jövőre nézve biztosítja, hogy ne az anarchia, hanem a törvényes rend uralkodjék az állam-polgárok között. Természetszerűleg következik, hogy a politikai tevékenység mindig aszerint módosul, amint a hatalom birtokosai a „jót” a „rossztól” megkülönböztetik. Ettől függ nemcsak a hadüzenet, a halálos ítéletek kimondása, az iskolapolitika, a gazdasági rendszer, hanem az egyházzal szembeni magatartás is.

Az állammal szemben az egyház nem lehet sem jót jutalmazó, sem a rosszat büntető hatalom. Az egyháznak nincsen, mert nem lehet politikája, nem lehetnek börtönei, nem lehet hadserege, szociális munkája, zsidótörvénye és még számos olyan tevékenysége, ami az állami életnek természetes velejárója. Az egyháznak egyetlen feladata van: Isten akaratának hirdetése szóban, írásban és cselekedetekben egyaránt. Hogy ez részleteiben mit jelent, az külön helyet érdemelne, de már most nem hallgatható el, hogy a „jóra” és „rosszra” való tekintettel a politikai életnek egyetlen megnyilatkozása sem közömbös az egyház számára.

Az eddigiekből két dolog következik: 1. Rendeltetésénél fogva egészen más valami az állami politika és az egyházi munka. Lényegileg találkozási pont nincsen. 2. Amennyire bizonyos a kettő közötti különbség, éppoly bizonyos azonban az is, hogy az egymástól való elvonatkoztatás nem jelenthet csökönő elzárkózást, érdektelenséget. Az egyházra nézve sohasem valami jelentéktelen kérdés a politikai élet alakulása. Az állam, a politika, minden állam és minden politika — még ha nem is ismerjük el — az egyházzért van, hogy t. i. az Ige hirdetése zavartalanul folyhasson, viszont az egyháznak éppen ennek tudatában minden eszközzel segítséget kell szolgáltatnia ahhoz, hogy az állam rendeltetése értelmében minél tökéletesebben betölthesse szolgálatát.

Kimondottuk tehát azt, hogy az egyháznak segítenie kell az államot hivatása betöltésében, más szóval: politikai céljai megvalósításában. Ezzel együtt kimondottuk azt is, hogy az egyháznak

köze van a politikához, köze van ahhoz, hogy miképpen nyer jutalmat a jó és büntetést a gonosz; köze van ahhoz, hogy az állami élet minden vonalon egészséges mederben haladjon. Ez kérdéses sohasem lehet. A probléma és ezzel együtt a nehézség abban van, hogy mit tehet és mit kell tennie az egyháznak ebben a vonatkozásban? Ténylegesen csak az ígehirdetés az az egyetlen lehetőség, amely az egyház rendelkezésére áll? Valóban nem lehet az egyháznak sem kormány-, sem pártpolitikája?

Válaszunk egy leghatározottabb „nem”. *Az egyháznak köze van a politikához, de nincsen politikája*, semmilyen formában nem politizálhat. Ez ellen nem hozhatjuk fel az ószövetséget, mert a kiválasztott nép erőszakolás nélkül nem helyettesíthető be egyetlen nációval sem, hanem csak az egyházzal.

Amit az egyház a politikára való tekintettel tehet, három pontban foglalhatjuk össze:

1. Először is a politikai vezetés frászerinti értelmezése theologiai irodalmunkban. Nem világnézeti problémáról, hanem theologiai kérdéstről van itt szó. Kiindulási lehetőségünk egyedül a Szentírás és vigyázni kell arra, hogy ne a korszellem határozza meg mondanivalóinkat, hanem frásmagyarázatunk legyen döntő meghatározója magatartásunknak.

2. Másik dolog és kötelesség a helyes megértés tolmácsolása, aminek ugyancsak egyetlen úja az ígehirdetés. Az egyháznak s vele együtt a lelkipásztoroknak csak a szószék a maga különféle formában az a lehetőség, melyen keresztül a megismert igazság hallhatóvá válhat. Uj / Central University Library Cluj

3. Harmadik helyen említjük a politikai vezetésért való egyéni és közösségi imádkozást, ami nem túlzó lojalitás, hanem bibliai parancs.

Megnehezedik a helyzet, ha figyelembe vesszük *egyik oldalról* azt a történelmi fejlődést, aminek eredménye az egyháznak mint szervezetnek, mint az állammal ilyen vagy olyan kapcsolatban álló orgánumnak a kialakulása, *másik oldalról* pedig azt a tényt, hogy az egyháztagok — beleértve a lelkipásztorokat is — egyben állampolgárok is, akiket nem lehet mintegy kettészakítani és esetenként csak egyháztagoknak vagy csak állampolgároknak nevezni. Ez a két körülmény igen sok félreértésre adhat alkalmat. *Úgy néz ki a dolog, mintha az egyház mégis politizáló egyház volna*, hiszen képviselői ott vannak a politikai testületekben és egyháztagjai — gondoljunk elsősorban a lelkipásztorokra, mert éppen velük kapcsolatban leggyakoribbak a félreértések — benne mozognak a párt vagy kormánypolitikai életben. Ezt nem helyteleníthetjük hitvallási okok miatt sem, legfennebb gyakorlati szempontok kizárhatnának arra, hogy lehetőleg legszűkebb körre korlátozzuk egyházi tisztséget betöltő munkásaink politikai ténykedését, de *sem egyik, sem másik körülmény nem változtathat azon, hogy az egyház Krisztus egyháza, Isten akaratának hirdetője és ha hű akar lenni megbízatásához, akkor sem szervezeti formáját illetőleg,*

sem tagjain keresztül nem léphet át határait, nem lehet a hatalom eszköze vagy éppen birtokosa. Csakis így biztosíthatjuk és kell biztosítanunk az egyházat mindenféle világnézeti vagy politikai irányváltással járó kockázattól. Nem gyávaság ez, hanem Isten iránti engedelmesség.

Néhány pontban kíséreljük meg konkretizálni azt az előbbi megállapításunkat, mely szerint az *egyháznak köze van a politikához, de nincs politikája.* Eszerint az egyház megmarad csak igehirdetőnek (különállás), de mint ilyen, hallatja szavát akár a rendelkezésére álló szervezeti súlyánál fogva, akár tagjain — lelki pásztorain — keresztül (összetartozás). Az egyház nem tekinthet saját programjának egyetlen párt- vagy hivatalos kormány-programot sem (különállás), de minden egészséges program megvalósításához, helyesebben kialakításához hozzájárul a „jó” és „rossz” isteni mérték szerinti magyarázatával és öntudatosításával (összetartozás). Az egyház nem üzen háborút, hiszen így önmagával kerülne ellentétbe (különállás), de a háború írásos értelmezésével befolyásolja az állam ilyen irányú magatartását (összetartozás). Csaknem a végtelenségig folytathatnánk ezt az egyházat a politikától szétválasztó, elhatároló, de egyben az összetartozást is szemléltető felsorolást. Az eredmény mindig ugyanaz marad: az egyház nem politizál, hanem az ige hirdetésével segítséget nyújt az illetékes vezetőknek feladatuk teljesítésében. *Jól jegyezzük meg: nincsen, mert nem lehet egyházi vagy keresztény politika.*

Összefoglalva a mondottakat:

1. Rendeltetésénél fogva lényegesen másy eltérő az egyházi és politikai tevékenység.

2. A kettőt mégsem szabad egymástól elszigetelni, hanem különböző voltukban is együtvértartozásukat kell látnunk.

3. Együtvértartozásunk kulcsa az, hogy az állam nem ténylegesen ugyan, de rendeltetésénél fogva az egyházért van, feladata, hogy az egyházat lehetővé tegye feladata betöltésében. Az egyház viszont igehirdetése által, mely sohasem az államhoz, hanem mindig az egyénekhez szól, Isten akaratát nyilvánvalóvá teszi a politikai életre nézve is.

4. Az egyház mint szervezet is felhasználhatja a rendelkezésre álló eszközöket, de ez semmilyen körülmények között nem nevezhető egyházi politikának.

5. Református egyházunknak nincsen politikája, de van az államvezetés egészséges irányítására nézve is igehirdetés.

Egészen bizonyos, hogy a fenti sorok után még igen sok nyitott kérdés marad hátra, amelyek szüntelen megfontolásra kell, hogy készítsen minden lelkipásztort. Az utóbbi évek nagy átalakulást mutattak világszerte az egyház és az állam szempontjából s tudjuk, hogy mennyire nem egységes gyakorlatban a keresztényen egyház felfogása. Ki tudhatja, hogy az új Európa még milyen ujságokat rejteget egyelőre csak homályosan mutatkozó arca megett? Vigyázzunk, nehogy készületlenül érjen a nagy változás.

Tőkés István.

A fegyelem.

A fegyelem a feltétlen engedelmisséget foglalja magába. Szokták úgy is meghatározni, hogy a fegyelem nem más, mint a fűggyelemnek, kötelességérzetnek és a rendnek együttes fogalma.

A fegyelem ma igen fontos tényező, akkor, amikor az idősebb generáció nagyon jól tudja és keservesen emlékszik arra, hogy a fegyelem hiánya okozta a szomorú 1918 as őszirózsás forradalomnak csúfolt keserves és tragikus összeomlást.

Fegyelmet követel a szülő a gyermekétől, a tanító a tanítványtól, az ország minden egyes polgárától. Fegyelem nélkül nincs rend, nincs magántulajdon, nincs nyugodtság és nincs békesség.

Vajjon mi lehet a fegyelemnek az alapja? Mely tényezők azok és melyek azok a felemelő erők, amelyek nyomán gyermeke, ifjúra, a hozzánk közelebb tartozóra, a közvetve nevelési hatáskörünkbe utalt egyénre oly hatást tudunk gyakorolni és úgy tudjuk nevelni, hogy olyan fegyelmezett lesz, hogy „ma” őszinte alázatos odaadással, lemondással úgy szolgálja hazáját, mintha katonának volna.

Ha a gyermekeinket figyeljük, avagy a levették katonásnak nevezhető lépéseit látjuk, önkéntelenül reavágjuk, hogy milyen fegyelmeztettek! Pedig az még semmi. Amikor az egyes ünnepélyek alkalmával a hallgatóságunk könnyelábadt szemmel hallgatja a hazafias énekeket, verseket és beszédeket, a fegyelem sugárik ki figyelmes szeméből. Ez valami, de még nem az a fegyelem, amit elvár és megkövetel tőle a haza.

A fegyelemnek a kötelességérzet az alapja. Ebből világosan érteni lehet, hogy a fegyelemre való nevelés az iskola padjaiban kezdődik. Abban a percben, amikor a gyermek nem végzi el a reabizott feladatot, már fegyelmeztetlen és azonnal figyelmeztetni kell erre a hibájára. Akkor, amikor az egyháztag nem fizeti meg az állami vagy egyházi adóját, elmarad a lelkész vagy tanító bérével, már nem végezte el a kötelességét, tehát már fegyelmeztetlen. Ez már kovásza lehet nagyobb fegyelmeztetlenségnek, amit tanácsos és jó kiirtani az amúgy is rosszra hajlandó gyarló emberi szivekből. Ez fordítva is áll. Amikor az egyház első tisztviselője azon gondolkodik, hogy mi módon tudja elodázni kötelességének teljesítését, máris az előbb említett táborba zuhant. Ő is méltó az ítéletre és fegyelmeztetlenné vált.

A fegyelem annyira fontos, hogy a németeknél például nem hazaszeretetről és hősiességről beszélnek, hanem *kötelességről fegyelmezettségről*.

Náluk ez a hazát fenntartó alapgondolat. Valóban az úgy is van, aki tudja a kötelességét, az mindig hiven végzi a munkáját, mert állandóan magasabb szempontokat lát maga előtt. A kötelességteljesítő polgár hazáját mindig örömmel szolgálja és azért még a legnehezebb időkben is könnyen hoz áldozatot. Ilyen polgárok nevelése egyik fontos kötelessége a tanítónak.

A kötelességérzetnek meggyőződésből kell fakadnia és át kell járnia a társadalom minden rétegét és a falu minden lakóját úgy, hogy külön-külön és egyenként érezzék a felelősség súlyát és azt a fegyelmet, amivel tartoznak saját maguknak, embertársaiknak, egyháznak és hízának egyaránt. Nem szabad rend- és fegyelombontót megtűrni ma, a totális háborúk idején. Ha soha nem, de máma a maga teljes egészében szemünk előtt teljesedik be az ige: „Senki sem él önmagának, hanem mindenki embertársainak él!” Ez a kötelességteljesítés, a fegyelem!

A háborúhoz — pláne a hosszú háborúhoz — türelem, lemondás és olyan közös akarat szükséges, amely nemcsak a felnőtt számba menő polgárokat fogja össze és fegyelmezi, hanem ennek a szellemnek és ennek a kötelességszerű érzésnek nevelése alatt álló gyermekereget nevel, oktat és fegyelmez. Ha a kötelességérzetet a nemzet gyermekei már kora ifjúságuktól kezdve önként és örömmel vállalják, akkor az a kiállás és férfias nekilendülés egyszerű, a nagy tettek idején feltétlenül eredményt hoz.

A kis finn nép az 1939—40-ik évi 105 napig tartó rettenetes küzdelme alatt a fegyelmezettágnak olyan felemelő példáját mutatta, amely a világtörténelemben egyenesen páratlan. A 20 ezer hősi halottnak kb. 10 százaléka nő volt. Ezek a hősök, mint távbeszélők, egészségügyi katonák odaadó vasfegyelmezettséggel az első vonalban küzdöttek.

Ezt nem más, mint az előzetes iskolai kötelességtudás, fegyelem és az ebben való gyakorlás okozta. Ez az, amikor az ember oda tudja adni magát a nagy cél érdekében.

A finn nép apraja nagyja már régóta tudott az orosz óriás szándékáról és éppen azért fegyelemben nevelték magukat és amikor ütött az óra, a legteljesebb kötelességteljesítés kapcsán, ha kellett, még az életüket is feláldozták.

Igy állított örök emléket a finn nép a fegyelemnek és az élniakarásnak.

A fegyelmet a nemzet törvényei előírják mindenki számára. Jaj annak a népnek, amelyik jövőjével nem törődve, a kötelességét nem teljesíti.

A franciákat a nagy összecsapás előtt a régi hagyományok hevítették ugyan, de a sok párt fegyelmezetlensége, széthúzása folytán a lelki feszültség hiányzott és a kisebbség kötelességtudása és 100 ezer hazafi vére már nem menthette meg a hazát!

A fegyelem alapja tehát az a hazaszeretetből fakadó kötelességérzet, amely úgy megacélozza a szívet és erőssé teszi a lelket, hogy az az ige varázsa alatt a saját akaratát maradéktalanul a mások akarata alá tudja úgy helyezni, hogy a hazát és annak boldogulását szolgálja.

Amikor a pap a szószékre lép, a tanító az osztályba megy, az apa a családban nevel, sohase felejtse el, hogy **a fegyelem, a kötelességérzet** mindig a haza üdvét, boldogulását tartja szem előtt és van egyéni és nemzeti felelősség, ami **nélkül aztán nincs munka, haladás, győzelem és élet**, csupán egy helyben való mozgás, visszafejlődés, vagy összeomlás!

A fegyelem fontosságát gyönyörűen példázza az a világnézeti harc, amelyik ma tombol előttünk. Egyik oldalon áll a szovjet kitűnően felszerelt, de hitnélküli tömege. A régóta fegyverben tartott bolsevista hadsereg csak éppen a parancsra várt, hogy neki induljon a művelt nyugatnak, épp úgy, mint azt a tatárok óriási hordája 1241-ben tette. A kiváló felszerelés, a nagy tömeg, a kegyetlenséggel sarkalt erőfeszítések és a hazug propaganda ellenállásra készítetik a szovjetet, de ez mind nem elég. Mert a másik oldalon a Krisztus által fegyelmezett olyan haderő áll, amelynek harcosaiban a maradéknélküli kötelességteljesítést, vagyis a meggyőződéses fegyelmet oltották bele. Nem erőszakkal, megfélemlítéssel vagy hamis propagandával, hanem élő valósággal, életneveléssel, hittel és krisztusi szeretettel. Ez egyik magyarázata annak, hogy a tengely katonái igen gyakran a sokszoros túlerővel szemben diadalmasan állják meg a helyüket.

A fegyelemre való nevelés többféle módon történhetik. Első és igen fontos módszer a példaadás. Erre nézve megint a mostan dúló háborúból hozok példát. Az orosz síkságon harcoló véreinkről a legjobb híreket halljuk, mert a parancsnokot és csatárt közös gondolat és kötelességérzet hatja át. A vezető mindenütt a kötelességteljesítésben elől jár és így az alantas gondolkozás nélkül követi felebbvalóját. A magyar katona megvetéssel néz az elfogott szovjet politikai megbizottakra, akik személyesen nem harcolnak, viszont a csapatokat hátulról fegyverrel és hazug jelszavakkal kényszerítik előre. Fontos védelmi vonalra, erődökbe harcosokat zárnak be, vagy kötöznek odá, míg maguk idejében visszamennek, hogy biztosítsák életüket.

A jó példaadó alakja, maga is fegyelmezett előrelátó, edzett, kis igényű, határozott bátor, jelleme olyan, mint a szikla, melyre építeni lehet higgadságot, kitartást, bátorságot, legfőképpen pedig bizalmat.

A szeretettel való nevelés olyan hatásos, hogy igen sok esetben a legrakoncátlanabb egyén is megtorpan annak hatása alatt. Ezt legjobban az iskolában tapasztalhatjuk, akkor, amikor szemtől szembe állunk a kis emberpalántával és szinte vérbe forgó szemmel tekint reánk, majd a szeretet szavára erőtellenül saját

magát fegyelmezi és az életben nagyon sokszor jut eszébe a kötelességteljesítésre való figyelmeztetés.

Harmadik és egyben utolsó fegyelemre való nevelés módszerének tartom a fenytéssel való nevelést. Ez elvessel és elgondolással olyan ellenkező módszer, amit a modern pedagógiai elv nem enged meg, de az írás a Példabeszédek könyvében nagyon szépen és határozottan előír. Ehhez az eszközhöz csak akkor kell folyamodni, amikor már mind a két módszert számtalan esetben megpróbálva, tehetetlenségünkben veszélyeztetve látjuk az egyén, a környezet, az egyház és a haza érdekeit. Azt sohase felejtjük el, hogy mi, a nevelők, nagy felelősséggel tartozunk Istennek a reánk bízott gyermekekért, gyülekezetért. Mi nem térhetünk ki a bibliai kérdést feltéve: „Avagy őrizője vagyok én, az én atyámfiaimnak?” a felelőség elől, mert mi hivatalosak és kiválasztottak vagyunk avégből, hogy a reánk bízott kicsi, serdülő és felnőtt egyháztagot úgy neveljük, oktassuk és fegyelmezzük, hogy azok mindenkor olyan önzetlenül szolgáló, kötelességtudó, fegyelmezett polgárai legyenek édes hazánknak, hogy arra e dicső múlttal rendelkező ország minden időben számíthasson.

A fegyelmezett kálvinista olyan szilárd a kötelességteljesítésben, hogy nem zúgolódik, hogy nincs ma az, amihez idáig szokva volt, az egyházzal és állammal szemben lévő dolgait úgy rendezi, hogy nem kell azt ellenőrizni. Lelkileg mindig készen és „vigyázz”-ba állva lesi, várja a számára elrendelt, a hazája érdekében szóló parancsot és mindenkor, mindenhol első akar lenni annak végrehajtásában.

Ilyen és ehhez hasonló embereket kell nevelni a ma tanítójának, lelkipásztorának. Nem kell restelnie fáradságot, nem kell türelmetlenkednie, mert ha türelmes, az eredmény nem maradhat el.

Ma, amikor nem kell az idegen nyelv tanításával időt töltenünk, amikor a népművelés keretében adva van az alkalom a fegyelemre való nevelésre, ne szalasszuk el az alkalmat és használjuk ki az időt e fontos és háládatos jellemre való nevelésre a magunk, községünk, egyházunk és forrón szeretett hazánk érdekében, mert nekünk, kik itthon vagyunk, e második arcvonalban így is kell kötelességünket végezni.

Kovacs Lajos.

Gyakorlati tanítások.

Beszédértelem-gyakorlat.

II. osztály.

a) *A kerülő (a csősz).*

Előkészítés. A község életéről beszélgetünk. Ahol sok ember egymás mellett, ott rendet kell tartani. A rendőr, a csendőr. Munkájuk röviden. Az éjjeli őr. Vagyon- és életbiztonság megőrzése rossz emberek ellen. A határban is sok érték van. A búza, a kukorica, a gyümölcs, a szőlő. Ezekre nem tud a gazda vigyázni. Nem is ér rá, mert neki másutt van dolga.

Célkitűzés. A határt a kerülő (csősz, pásztor, mezőőr, hegyőr) őrzi. Beszélgessünk róla.

Tárgyalás :

1. *Amit a gyermek tud.* Találkoztunk-e vele a kiránduláson? Láttuk-e kunyhóját? Falusi gyermek ismerős a kerülővel, sokat beszél róla. Mikor látta? Hogy hívják? Merre van a kunyhója? Esetek a kerülővel. A beszélgetést rendszerbe foglaljuk.

2. *A határ rendje.* Útak a határban. A dülő út, gyalog út. Barázda választja el a földeket egymástól. Határkő, megyekő. Mindenki a maga földjét dolgozza. Ami rajta terem, az az övé. Senki onnan semmit el nem vihet. Még a fű is a gazdáé. Kár a vetésben, a kukoricában. Idegen állat legeli. Rossz ember a termést megdézsmálja. Ezért van ott a kerülő, hogy ezek meg ne történhessenek.

3. *A kerülő.* A ruhája, a szüre (bundája). Bot van a kezében. Miért? A rendőrt, a csendőrt a ruhájáról, a kerülőt a jelvényéről ismerjük meg. Nem jókedvűből, szórakozásból járja a határt. Neki az a kötelessége. A puskája. Védekezés a rossz emberek ellen. Azok nem szeretik a kerülőt. Ha nem volna vele a puska, talán meg is támadnák. A kutyája. Segítője, barátja. Mindig vele megy. Éber, mindent észre vesz. Kolonc a nyakában.

4. *Lakása.* Nem lakhatik a faluban. Kunyhót épít magának. Miből? Hogyan? Nádból, szalmából, kukorica szárból. Kőből, vályogból épített kunyhó. A helyet is jól kiválasztja. Végig lássa a határt. A kunyhó előtt kis pad (lóca). Ezen pihen. De akkor is nézi a határt. Látófa a kunyhó előtt. Mire való? Ez a nyári szál-

lása. Akkor lakik itt. Télen nincs dolga, akkor ő is benne lakik a faluban, a családjánál.

5. *A kerülő feladata.* Őrzi a határt. Legeltetik az állatokat. Az állat is jobban szereti a friss lucernát, a gyenge kukoricát, mint a fűvet. Nem vigyáznak rá. Kárba megy. A tilosba jár. Legelteti a másét. A gazda nem látja. A kerülő észreveszi. A kártevő állat gazdáját felírja. A rossz ember a határban még könnyebben hozzáfér a máséhoz, más takarmányát lesarlózza, lekaszál belőle. Krumplitolvajok. Legkevesebbet a búzából lopnak. Csak aratás után tehetik, mikor a búza keresztbe van. A kukorica, a tök, a dinnye már igen könnyen elvész. A kerülő meglátja a tolvajt. Felírja. Jelentést tesz a községben, a faluházán. A tolvajt szigorúan megbüntetik.

6. *A kerülő élete.* Elképzeltetjük a kerülő egész napi munkáját. Már hajnalban ébren van. Hamarabb felkel, mint a nap. A munkába siető embereket figyel. Nem mennek e idegen földre? A nappalt is járkálva tölti el. Ide is figyel, oda is. Ha valami gyanusat lát, kürtöl. Miért? Akkor pihen, mikor a mezei munkások dolgoznak. A kutyája akkor is vele van, ha valami gyanusat lát, morog, felébreszti a gazdáját. Estefelé van a legtöbb dolga. Akkor kell legjobban vigyáznia. Miért? Este sem fekszik le. Itt is kémlel, ott is kémlel. Nem is a kunyhóban alszik. Senki sem tudja, hol pihen egy-egy keveset. Így jobban tartanak tőle. Amelyik kerülő a kunyhóban alszik, attól ellophatják az egész határt. A kunyhóba csak nagy eső elől húzódik be. Inkább csak a holmiját tartja ott. Ide hoz neki ételt a családja. Nehéz élete van a kerülőnek. A gazdák helyett vigyáz mindenre. Megérdemli a bérért!

7. *A szőlőcsősz.* (Hegyőr, szőlőpásztor.) Ennek nehezebb is, könnyebb is a dolga. Miért? Nem látja úgy át a határt. A fák elveszik a kilátást. Könnyebb, mert kisebb területe van. Lakását, életét úgy tárgyalkuk, mint előbb a kerülőnek.

8. *A tulajdon szentsége.* Egy cső kukorica, egy villára való széna, egy kéve búza, egy-egy tök, vagy dinnye, egy fűrt szőlő stb. mind érték. A gazda veritékes, nehéz munkával dolgozza a földjét. Várja a termést. Abból lesz neki is, családjának is kenyere. Ami a földjén terem, az utolsó fűszál is az övé. Aki elviszi lop. Munka nélkül könnyen jut hozzá. A lopás nagy bűn. Isten is, a törvény is szigorúan megbünteti. A tolvaj meg is érdemli a büntetését.

Rajz. A csősz, a kunyhó.

b) Fogalmazás. (Vadászik a macska.)

Előkészítés. Az egérről beszélgettünk. A kis cincogó mindent összerág. Hiába teszünk egérfogót, elkerüli a ravasz. A cirnos macska azonban megfogja. Mindenki látott már macskát, amint egérrel a szájában megjelenik. Esetek elbeszélése. Kinek a macskája hozott már így egeret? Ha el akarjuk tőle venni morog, ha-

ragaszik. Bizonyosan azt mondja, ha egeret akarsz, fogj magadnak. Hogyan fogta meg a macska azt az egeret? — Ieszem fel a kérdést. Gondolkozzunk rajta. A válaszok nagyon rövidek, tehát megindítom a képzeletet. A macskának nem volt elég a reggeli, amit kapott. Bemegy a kamrába, ott búsul. Mire gondolt? Azon törte a fejét, hol szerezzen valami ennivalót. Amint ott tündök, egyszerre kaparást hall. Figyel, a zaj felé sompolyog. Egy egér rágicsálta a lisztesláda oldalát. De az is meglátta ám a cirmost. Mit csinált? Bizony hiába ugrott érte a cica, az egér gyorsabb volt, bebujt a lyukba. A macska mégis megfogta a cincogót! Hogyan? A jelentkezőkkel nem engedem elmondani. Irjuk le. Ne csak ezt, hanem az egészet, hogy hogyan vadászott a macska. Szép dolgot lesz belőle. Mi legyen a címe? Találgatás: Cirmos cica vadászata. Egy jó falat. Az ügyetlen kiséger. Egeret fogott a macska. Megfoglák a cincogót. Vadászik a macska stb. Gondoljátok el szépen, amit el akartatok mesélni és röviden, mondatokban írjátok le.

c) A helyesírás gyakorlására.

Rokonhangzsű szavak: Tér, dér, köt, köd, tél, dél, rúd, rút, dörög, török, csend, csent, vet, vett, pap, bab, poros, boros, ropog, robog, ég, ék, sír, zsír, rág, rák, zár, szár, bontja, rontja, vonj, fonj, aggkor, akkor.

Más a kiejtés, más a leírás. Láttátok = látjátok, atlam = adtam, marattam = maradtam, rakijukatt = kilyukadt, leszakatt = leszakadt, megakattunk = megakadtunk, szalattál = szaladtál, engettem = engedtem, szettél = szedtél, arattya = aratja, pusztította = pusztítja, adogattya = adogatja, unnya = unja, szánnya-bánnya = szánja bánja, engegyük = engedjük, haggyuk = hagyjuk, aggyátok = adjátok, szalaggyon = szaladjon, fakaggyon = fakadjon, ébreggy = ébredj, szánnyátok = szánjátok.

Alkossunk olyan mondatokat, amelyekben ezek és ehhez hasonló hangzású szavak szerepeljenek és azt irassuk le, esetleg egyes költeményekből keressünk ki.

Pl.: Áldja (álgya) meg az Isten
 Sohse ejtsen (ejcsen) könnyet,
 Ki a szegényt szánja (szánnya)
 S könnyeket törülget. (Posa L.)

Közli: Kovács Lajos.

Gyakorlati tanácsok.

Április 30 ig elintézendők :

A cserebogár irtásának nemzetgazdasági jelentőségét a tanítók a tanításban kidomborítják és a tanulókkal a cserebogárirtásban résztvesznek.

Az 57.949/1933. VI. számú VKM. rendelet 1. bekezdése :

„Felhívom Cimedet, gondoskodjék arról, hogy a feltügyeletére bízott iskolák és intézetek tanítói, illetve tanárai minden év április havában a cserebogár irtásának nagy nemzetgazdasági jelentőségét a tanításban domborítsák ki és hogy az iskolák (intézetek) tanulói tanáraik vezetése mellett a cserebogárirtásban mindenkor résztvegyenek.

Kisegítő iskolába utalandó tanulókat az állami iskola I. és II. osztályának tanítója kijelöli és bejelenti az igazgatónak.

Az 52.229—1932. számú VKM. rendelet idevonatkozó része :

„... amely városban kisegítő iskola vagy kisebb létszámú osztály működik, valamennyi állami elemi népiskola I. és II. osztályának tanítója minden év április hó végéig, anélkül, hogy erről növendékei tudomást szereznének, kijelöli azokat a tanköteleseket, akik meggyőződése szerint értelmi fogyatkozásuk miatt az elemi népiskolában eredményesen nem oktathatók.”

Május hó folyamán elintézendők :

Évzáró vizsgálatok idejére és rendjére nézve javaslatot tesz az iskola tanítója, illetőleg tantestülete a gondnokságnak (iskolaszéknek).

Az 53.000—1909. számú VKM. rendelettel kiadott Utasítás 115. §-a a) pontjának idevonatkozó része :

„Az évzáró vizsgálatok idejére nézve a tanító, illetve tanítótestület a gondnoksághoz minden év május hó 1-ig javaslatot terjeszt.”

Május 2-án : *Ezredévi emlékünnap.* Lásd az 53 000—1909. számú VKM. rendelettel kiadott Utasítás 49. §-a 2. bekezdésének 5. pontját, valamint a 44.246—1902. számú VKM. rendelettel kiadott Utasítás 45. §-a 2. bekezdésének 4. pontját.

Május 6-ig, illetve 7-ig : *Évzáró vizsgálatok* idejére és rendjére nézve javaslatot tesz a községi iskola tanítója, illetőleg tanítótestülete az iskolaszéknek.

A 44.246—1902. számú VKM. rendelettel kiadott Utasítás 119. §-a a) pontjának idevonatkozó része :

„Az évzáró vizsgálatok idejére és rendjére nézve a tanító, illetve a tanítótestület az iskolaszékhez a szorgalmi idő eltelte előtt egy hónappal javaslatot terjeszt.”

Május 15-ig: *Évzáró vizsgálatok* idejére és rendjére vonatkozó javaslatát az állami iskola gondnoksága jóváhagyás végett felterjeszti a kir. tanfelügyelőhöz.

„A gondnokság ezen javaslatot jóváhagyás végett május hó 15-ig a kir. tanfelügyelőhöz beterjeszti.“

Magánvizsgálatok időpontját az igazgató az iskola helyhatósága útján, írásban közli a magántanuló gondviselőjével és figyelmezteti, hogy a tanköteleseknek a naptár szerint megjelölt időpontban magánvizsgálatra kell jelentkezniük. (A figyelmeztetés raktári száma XXX: 27.)

A 130.700/1922. számú VKM. rendelettel kiadott Végrehajtási utasítás 43 § ának 3. bekezdése :

„Az iskola igazgatója (tanítója) a tanév befejezése előtt legkésőbb egy hónappal, az iskola helyi hatósága útján, írásban figyelmezteti a magántanuló gondviselőjét, hogy a tankötelesnek a figyelmeztetésben naptár szerint megjelölt időpontban magánvizsgálatra kell jelentkeznie.“

Tanköteles korba lépő gyermekekre vonatkozó adatok összegyűjtését és feldolgozását községekben, az ott működő nyilvános és nyilvánossági joggal felruházott iskolák tényleges alkalmazásban álló tanítói elvégzik.

A 130.700/1922. számú VKM. rendelettel kiadott Végrehajtási utasítás 7. § ának 4. bekezdése és 5. bekezdésének idevonatkozó része :

A bejelentések összegyűjtését és feldolgozását olyan időben kell fogatnosítani, hogy azok eredménye évenként legkésőbbben május 15-ig rendelkezésre álljon.

Kis- és nagyközségekben a tanköteles korba lépő gyermekekre vonatkozóan évenként bejelentett adatok összegyűjtését és feldolgozását az 1897. évi XXXV. t. c. 8. § ában foglalt rendelkezés értelmében — fegyelmi felelősség terhe alatt — a községben működő nyilvános és nyilvánossági joggal felruházott elemi népiskolák tényleges alkalmazásban álló tanítói kötelesek végezni, mégpedig nem csupán abban a községben, amelyben működnek, hanem az ahhoz iskolai tekintetben csatlakozott községekben (tanyákon) is.

Május 17—19 ig: *Magyar könyvnap*. A tanító egyik magyarnyelvű tanítási óra keretében az irodalom és a könyv szeretetéről, fontosságáról és megbecsüléséről tart tanítást.

A 29.732/1932. V. számú VKM. rendelet ide vonatkozó része : „A könyvnap céljainak támogatása érdekében elrendelem, hogy a közvetlen vezetésem és rendelkezésem alatt álló középiskolákban, középfokú és alsófokú tanintézetekben május hó 17—19. napjai egyikén az egyik magyarnyelvű óra keretében az irodalom és könyv szeretetéről, fontosságáról és megbecsüléséről a tanulók oktatást nyerjenek.“

Közli : *Kovács Lajos*.

A szerkesztőség csak az ebből a célból beküldött theologiai vagy pedagógiai vonatkozású művek ismertetését vállalja.

Nagy Lajos: Az udvarhelyi református egyházmegye múltja és jelene.

Az udvarhelyi egyházmegye kiadása. Székelyudvarhely, 1942.

Ez a füzet tulajdonképpen két fejezetből áll. Az első „Magyarul prédikáljanak” címen egy előadásban foglalja össze az udvarhelyi egyházmegye történetét. Ebben a részben Nagy Lajos szorgalmasan összegyűjtött adatok alapján ismerteti azt, hogyan alakult meg az egyházmegye a XVI. század második felében, milyen lelkesen terjesztették ezen a területen a reformációt hogyan nyert az teret Havasalján, a Székelyföldön, Csikban. Meglátjuk, hogy történt, hogy ebben a megyében a három vallásfelekezet hívei eloszolva vidékek szerint, megmaradtak s mi az oka annak, hogy most is talán ez a megye az, ahol ez a megoldás legarányosabb abból a szempontból, hogy egyes közösségek vagy az egyik, vagy a másik egyház híveiből alakulnak. Kiterjeszkedik az ismertetés az egyház belső életére is, ismertetve azokat a módokat, ahogyan a reformátusok a maguk hitét gyakorolják az egyes századokban. A füzet másik fele: „Jó az Úr és örökkévaló az ő kegyelme” címen a legutóbbi esperesi jelentést tartalmazza s képet ad arról, hogyan élt az egyházmegye a román uralom alatt. E beszámoló világot vet arra az értékes munkásságra, amelyet az egyházmegyének nemcsak lelkészei, de igazán minden híve végzett. Nincs helyünk itt részletesen ismertetni ezeket az adatokat, csak azt hangsúlyozzuk, hogy az ilyen beszámolók, a református egyház munkájának komoly számbavétele és dicsekvés nélkül való feltárása nagyon hasznos saját magunkra nézve is, mert megmutatja azt, ami ma sok ember előtt már nem eléggé világos, hogy az Ige szolgálatának a munkája tudja megtartani egyházunkat is és nemzetünket is. Köszönettel tartozunk Nagy Lajosnak ezért az értékes füzetért.

Dr. Urbán Ernő: Az evangélizáció kérdéseiről.

Győr, 1941.

A szerző ebben a rövid, 21 lapos füzetben tisztázni akarja az evangélizáció alapkérdéseit. Abból indul ki, hogy ma az evangélizáció divattá vált, amelyet mindenki emleget, de nem tisztázzák, mit jelent és mi a tartalma. A szerző evangélizáció alatt az ige hirdetésének egyik formáját látja és pedig azt, amely mint rendkívüli különleges munka, a gyülekezeti élet megelevenítését, tagjainak mélyebb meggyökereztetését és szolgálatra való indítását-

szolgálja. Két formája van: egyik meg akarja nyerni az egyháztól elidegenedetteket, a másik a rendes szolgálat mellett ébresztő és elmélyítő munkát akar végezni. Mindkettőre szükségünk van. Ma már ez a munka úgy a református, mint az evangélikus egyházban határozott hitvallásos jellegű s a régi pietista szellemet nélkülözi. Nagy jelentősége, hogy a lelkipásztori munkát megerősíti s annak a gyűlekezetben újabb lehetőségeket nyújt. Ezt a füzetet érdemes elolvasni mindenkinek, aki ezzel a kérdéssel foglalkozik, világos fejtegetései és határozott szempontjai miatt. A kérdés maga azonban érdemes arra, hogy tovább is foglalkozzunk vele, különösen, hogy annak a munkának jellegét és mivoltát theologiaiilag tisztázzuk. Mert még mindig fennáll a jelenlegi evangélikációs munkában bizonyos olyan theologiai bizonytalanság, amelyet maga a hitvallásilag megbízható szellem nem tud eléggé pótolni. Annival fontosabb ezzel a kérdéssel foglalkozni, mert az evangélikáció — mint a szerző nagyon helyesen hangsúlyozza — nem vonható megállapított formák és sablonok alá s így a szabad és módszerileg kevésbé kötött forma sokkal inkább ki van téve a tájékozatlan egyéni kezdeményezések kísértésének.

Dr. Domján János: „Vele szentül élek.“

Házassági tanácsadó jegyesek és fiatal házások számára. Budapest, 1942. 40 lap. Ára 40 fillér.

A Domján János füzete már azért is figyelemreméltó, mert, mint tudjuk, az Egyházi Törvények rendelkezése szerint a házasságra lépni kívánó jegyespárokat a lelkipásztor tanításban köteles részesíteni. A törvény nem írja elő, hogy ez a tanítás miben álljon s nem ismerjük erre nézve a többi kerületek gyakorlatát sem. A mi egyházkerületünkben megjelent ilyen tárgyú munkák között főleg a Vásárhelyi János A család, élete című munkájára hivatkozhatunk, de ez sem elsősorban ilyen célra van írva. A Domján János könyve először a házasság fogalmát tisztázza, majd „Égi és földi szerelem” címen a házasság szexuális kérdéseiről, a házastárs megválasztásáról, a vegyesházasságról és reverzálisról, és a házasság templomi megáldatásának szükségességéről szól, majd rátér a lelki közösség kérdésére, felmutatva, hogy a közösség hiánya az egyik fél uralmát hozza létre, míg az igazi közösség a felek egymás iránti hívő megbecsülése és szeretete. A harmadik részben a gazdasági közösségről beszél, foglalkozik azzal a kérdéssel, dolgozzék-e házon kívül a nő. A negyedik rész a gyermek kérdésével foglalkozik, beszél az egyke és a gyermektelen házasság kérdéseiről. Az V. részben a válás helyes felfogását tárgyalja, majd arra mutat rá, hogy a boldog családi élet a társadalom egészségének alapja. A függelékben a házassági eskü szövege és rövid jogi tanácsadó van. A füzet érdemes tanulmányozásra és jól használható. A füzet végén felsorolt irodalom azonban nem látható világosan, hogy milyen szempontok szerint van összeválogatva és kiknek szól. Ha azoknak, akiknek a könyvet, mint tanácsadót a kezükbe adjuk, akkor a kiválogatás ötletszerű, a Künk, Fosdick, Máday könyve mellett Aldrich: Lámpást adott kezembe az Úr és a Copperfield Dávid megemlézése, a Szabó Mária regényei felsorolása, meg a Leszakított tömbnaptár valahogy egészen különböző szempontu és jellegű munkákat sorol egymás mellé. De a füzetet melegen ajánljuk mindenkinek olvasásra is és terjesztésre is.

I. L.

Dr. Juhász Béla: A református népiskolai nevelés legfőbb kérdései.

Kiadta a dunamelléki ref. egyházak támogatásával a nagykőrösi ref. tanítóképző intézet. Nagykőrös, 1937. 156 lap.

Nem azért foglalkozunk ezzel a könyvvel, mintha most jelent volna meg s az időszerűség követelné ezt tőlünk, hanem éppen azért, mert most jutott el hozzánk s mert olyan kérdésekkel foglalkozik, amelyeket nálunk az utóbbi évtizedekben nem tárgyaltunk, csak érintettünk. Ebben a könyvben viszont világosan és határozottan megállapítva látjuk a református népiskolai nevelésnek legsúlyosabb kérdéseit. Ezért a legnagyobb mértékben szükséges lenne, hogy ezzel a könyvvel iskoláink tanítótestületei foglalkozzanak, esetleg értekezleteken ezeket a kérdéseket továbbvigyék. Különösen fontos lenne éppen most, amikor a felekezeti oktatás és nevelés kérdése annyira előtérbe lépett hogy ilyen kérdések elé határozottan odaálljunk és a magunk felfogását megállapítani és összefoglalni próbáljuk.

A könyvben először Váczy Ferenc ír, Elemi iskoláink református keresztény szellemű nevelése címen, ahol a nevelés célját, az iskolai tantárgyakat, óratervet, az elemi iskolai felügyelet kérdését a református szellemű nevelés szempontjai szerint veszi vizsgálat alá. Juhász Béla a gyermek lelki fejlődéséről ír, majd ugyanő a neveléstani alapfogalmakat ismerteti. Váczy Ferenc a népiskolai vallástanítás tantervéről, Márton Barna az egyházi ének tanítás-tervéről, majd Pál Lajos a tanításmenet, Juhász Béla az óravázlat kérdéseiről s arról, hogyan lehet megállapítani az el. isk. valláserkölcsei nevelés eredményét. Végül tanítási vázlatokat kapunk a kötetben, amelynek megszerzését és tanulmányozását minden elemi iskolai tanítótestvérünknek melegen ajánlhatjuk.

I. L.

KÖSZÖNET:

László Dezső kolozsvári lelkész, theol. m. tanár aa. lapunk számára 20 pengő adományt juttatott el hozzánk, amelyért itt is hálás köszönetet mondunk.

Legújabb kiadványok:

Kaphatók az „Ifjú Erdély” Irattérjesztésében.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor, ára 2.— P.

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rábold Gusztáv. A Synoptikus evangéliumokról szóló Kálvin-Kommentár II. kötete. Ára 6.— P. — Kapható még: Kommentár a Synoptikusokhoz, I. kötet. II. kiadás, ára 6.50 P. Előkészületben a III. kötet. (6.— P.)

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 6.— P.

W. Lüthi—Nagy István: Az eljövendő egyház. (Dániel próféta igehirdetése.) 2.— P.

Horváth Jenő: Az egyház világmiszlója. „Élő Könyvek” 30. sz. —.40 P.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása 170 oldal. Ára 6.— P.

IKE-Jelvény, három színben zománcozva, az IKE-központ hivatalos kiadványa (csak 10-nél több példány rendelhető), ára darabonként —.50 P.

IKE-tagkönyv, kedvezményes utazásokon is használható; a központ hivatalos kiadványa (csak 20-nál több példány rendelhető), ára darabonként —.10 P.

Dr. Sebestyén Jenő: Mi a Jegyesség? ára 10 fillér.

Dr. Kiss Ferenc: Hogyan készülünk a házasságra? ára 10 fillér.

Zengjen Hálaének. IX-ik, legújabb kiadás, ára 40 fillér.

A mi dalaink. VI-ik, legújabb kiadás, ára 60 fillér.

Bántó Teresi: Ibolyavirág. Kis szindarab gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára 20 fillér.

Debreczeni László: A mi művészetünk. (Fatoryos hazából.) „Ifjú Erdély“ kiadása, 130 oldal, több, mint 50 illusztrációval. ára 3.— P. Egyszerűbb kiadás ára 2.— P.

Mikos Lajos: Leányélet és Leányarcok a Bibliában. A leánymunka kitűnő segédkönyvei, áruk: 1.50 és 2.80 P.

Ecsedy Aladár: Örvendeztetek! 30 előadásra alkalmas darab, ára 5.— P.

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható vagy beszerezhető az „Ifjú Erdély“ irat terjesztésében. A „Soli Deo Gloria“ Szövetség és „K. I. E.“ minden még kapható kiadványa, az „Exodus“ kiadványai (Karácsony Sándor könyvei stb.), valamint a „Bethlen Gábor“ könyvkereskedés és a „Studium“ kiadványai eredeti bolti árukon kaphatók. Új szorgalmi képek, bibliai mondasós képeslapok nagy választékban kaphatók.

Az ország egyetlen református politikai napilapja a

„TISZÁNTÚL“

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debrecen, Ferenc József-út 49. Főszerkesztő: Uray Sándor. Felelős szerkesztő: Kovács József. — Előfizetési árak: Egy hóra 2.40 Pengő, negyedévre 7.20 Pengő

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS. — Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kolozsvár, Hitler-tér 13 Református Theologia.

Jordáky-nyomda, Kolozsvár, Hitler-tér 13. — Felelős vezető: Jordáky Lajos